UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifideliu[m]

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De p[re]cept[is] i[n] generali.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

Visual Library

Liber diſcipuli De erudditi/
one chriſtifideliū Incipit.

De decem prece
ptis in generali.

SI vis advitā īgre/
di. ſerua mandata
dei Matthe. xix.
In verb ꝓpoſitis
oſtendit chrīs culi/
bet homini viam
vite eterne. cum dī
Si vis advitam i/
gredi ⁊c. A

¶ Sciendū ꝙ p̄cepta ſunt pre oībꝰ in/
time diligenda ⁊ cū ſumma diligētia ſer
uanda Vn̄ ps̄. idō dilexi mandata tua
ſup aurum ⁊ topazion Et hoc ꝓpter de
cem cauſas ¶ Prima cauſa eſt. quia fa/
ciūt obſeruatores ſuos amicos dei Vn̄
Joh. xiiij. Vos amici mei eſtis ſi feceri
tis que precipio vob. Nec hoc eſt parū
quia deo ſeruire ē regnare. O quantū
bonum cedit homini cū non ſolū fit ſer/
uus regis celeſtis. ſed etiā amicꝰ regis
eterni Eccī vi. Amico fideli nulla ē cō/
paratio. ſed xp̄s eſt fideliſſimꝰ amicus.
Unde Ariſto. pri. rhetori. oſtendit q̄s
ſit verus ⁊ fidelꝭ amicus dicens Amicus
eſt q̄ operatur alteri que putat ſibi eſſe
bona ⁊ hoc ꝓpter illum Modo hoc ma
nifeſte ⁊ pleniſſime īuenit̄ in xp̄o. q̄ nob
quotidie benefac̄ ex ſua bōitate ⁊ miſe/
ricordia ⁊ hoc ꝓpt̄ noſtrū bonū. qꝛ d̄ bo
nis noſtrꝫ nihil indiget; Unde ps̄. Bo
norum noſtrorum nō indiges. Idō diſ
crete ⁊ ſapienter faciunt qui querūt quo/
modo amorem ⁊ amicitiam dei poſſunt
acquirere. ſed hoc fit in obſeruatione p̄/
ceptorū. vt pꝫ ī auc̄te Joh. p̄allegata.
Sꝫ q̄les amici ⁊ ꝯſanguinei erunt ob/
ſeruatores p̄ceptoꝝ dei Reſpōdeo ꝙ p̄
cepta faciūt obſeruatores attinētes eſſe
do quaſi omī gn̄e attinētie Vn̄ Mat.
xij: Quicunq̄ fecerit voluntatē patris
mei q̄ ī celꝭ eſt. iþe meꝰ frater ⁊ ſoror ⁊ ma
ter eſt Frater vel ſoror xp̄i eſt qꝛ coheres
Quaſi mater chr̄i eſt bona mulier que
mandata obſeruat. qꝛ coronat̄ ſicut ma
ter chr̄i. que regina celi ⁊ terre eſt Vn̄ d̄
Luc. 8. Mater mea ⁊ fratres mei ſunt
q̄ v̄bum dei audiūt ⁊ faciunt. ¶ Sc̄da
cauſa. quia hoīes ad hoc a deo facti ſtꝫ
vt mandata eiꝰ cuſtodiant. Vn̄ d̄ opti
mū ꝙ hoīes ſeculares ⁊ cōmunes p̄nt fa
cere in mūdo iſto ſm ſuū ſtatū videtur h̄
eſſe Vn̄ in puer. Nil meliꝰ q̄ȝ attende/
re ī mandatꝫ dei ⁊c. qꝛ hic ē finis hoīs
Vn̄ Ariſto. vi. topicoꝝ Finis ī vnoq̄q̄
gn̄e eſt optimū ⁊ cuiꝰ grā fiūt alia Vn̄ d̄
Eccs̄. xl. Time deū ⁊ mādata eiꝰ obſ/
ua. h̄ eſt oīs homo. i. ꝓpt̄ hoc ſiue ob h̄
eſt oīs hō Vn̄ Bern̄. Si h̄ eſt oīs hō
ſine hoc nihil eſt oīs hō Nihil inquā ī
valore ē hō ſine obſeruatōe p̄ceptorum
Qn̄ aliqua res fit ad aliq̄d opus ⁊ qn̄ il
lud nō ꝯſeq̄tur. tūc fit illa res inutilis et
deſtruit̄ Sic hō q̄ factꝰ eſt vt mandata
ſuaret qn̄ p̄cepta dei ſuare noluit. de/
ſtrui ⁊ mori dignꝰ fuit Vn̄ iuſtiſſima fu
it illa ſentētia Gen̄. ij. Quacūq̄ die co/
mederitꝫ ex eo. morte moriemini. ſic dic̄
iā cuilibet hoī. Quacūq̄ die p̄ceptū ali
q̄d trāſgredierꝫ. morierꝫ Vn̄ d̄ Bern̄.
Dignꝰ plane eſt morte q̄ tibi dn̄e ihū re
cuſat viuere Ex quo hō factꝰ ē ad h̄ vt
p̄cepta dei ipleat. tūc nō ēt meliorē the
ſauꝝ ſibi ī mūdo iſto theſauriſare q̄ȝ mā
data dei ſuare Eccī. 29. Pone theſau
rū tuū ī p̄ceptꝫ altiſſimi ⁊ ꝓderit tibi ma
gꝭ q̄ȝ auꝝ ¶ Tercia cauſa q̄ nos dꝫ mo
uere ē ꝙ d̄s vult ea multū ⁊ ſtricte ſuari
Vn̄ ps̄. Tu mādaſti mandata tua cu
ſtodire nimis. Prouer. 7. Legē meam
q̄ſi pupillā oculi tui cuſtodi Pupilla di
ligent̄ ſeruat̄ eo ꝙ ledit̄ de facili ⁊ valde
periculoſum ē. Facilꝰ autē ledit̄ lex dei
q̄ȝ pupilla. qꝛ ſola volūtate. Ledit̄ etiā
ꝑiculoſius. qꝛ meliꝰ eſſet hoī oculū erui

ꝙ̃ p̄ceptū dei trāſgredi. Vñ Mat. 18
Si ocul⁹ tu⁹ ſcandalizat te. erue eum et
ꝓiẏce abs te. imo homo potiuſ deberet
ambos ocl'os ⁊ ambas manꝰ ⁊ ambos
pedes ꝑdere. ꝙ̃ vnum p̄ceptum trāſgre
di. Sꝫ heu multi oppoſitū faciūt q̇ ꝓpt̄
vnam paruā ⁊ momentaneā delectati/
onē tranſgrediunt̄ p̄cepta dei. Sic lu/
xurioſi. ꝙ ſi ſcirēt ſe ſtatim poſt actū vnū
ꝑdere oculū vnū vl' manū. nullo mō pec
carent. ſꝫ ꝓpt̄ deū ⁊ ſalutē ꝓpriā n̄ dimit/
tunt q̇n libidinē ſuā expleant. Et ꝑ hoc
non oculos ⁊ manꝰ ſolū ꝑdunt. ſꝫ etiā vi
tam eternā. ⁊ inſup mortē eternā corpo
ris ⁊ aīe incurrūt. Simili mō dicenduꝫ
eſt de auaris q̇ ꝓpt̄ modicā ſubam tpa/
lem quā iniuſte lucrari pñt p̄ceptuꝫ dñi
trāſgrediunt̄. Silr̄ iracūdi q̇ ex paruo
motu ⁊ ꝓpt̄ paruā iniuriā eis illatā. iu
rant ⁊ blaſphemāt creatorē ſuū ⁊ male
dicūt ꝓximis. qḋ tñ ꝓ toto mūdo n̄ ē eſ/
ſet faciēdū chriſtiano. ⁊ ſic ḋ alijs tranſ/
greſſoribꝫ p̄ceptoꝝ. ¶ Quarta cauſa q̄
nos monere debet ad obſeruandū p̄ce/
pta eſt ꝙ ḋs vult hr̄e manſionē delecta/
bilē cum illis q̇ obſeruāt eius precepta
ab eo eis data. Joh. 14. Si q̇s diligit
me ſmonē meū ſuabit. ⁊ poſt Et ad eū
veniemꝰ ⁊ manſionē apud eū faciemus
ꝙ̃diu aliquiſ p̄cepta eiꝰ ſuat tādiu deū
ſecū hꝫ. imo in ſeipo nec p̄t amittere de/
um dū ipa ſuat. Et ideo q̇libet cū tāta
ſollicitudie debet diuina p̄cepta ſuare.
ſicut ꝯ deum in ſe vult retinere. Et ſic vi/
tā gratie in preſenti ⁊ gloriam in futuro
non amittere. Prouer. 7. Serua man
data mea ⁊ viueſ ſuple vita grē i p̄ſenti
⁊ glīe i futuro. Ergo q̄ſi ipm deū ⁊ qua
ſi vitam ⁊ ſalutē noſtrā cuſtodire debeꝰ
p̄cepta dei. ¶ Quinta cauſa eſt ꝙ obſ
uatio mādatoꝝ gratiſſimum eſt ſacrifi/
cium deo. Ecci. xxxv. Salutare ſacrifi
cium eſt attendere mandatꝫ dei ⁊ diſce/
dere ab omni iniquitate. Salutare vo/
catur hoc ſacrificium. quia eſt cauſa ſa/
lutꝫ eterne. Cum alijs ſacrificijs poteſt
homo dānari. cum hoc non. Vn̄ ḋ. p̄.
Regū. 15. dixit Samuel ad Saul Nū
quid vult dñs holocauſta ⁊ victimas. ⁊
non potius vt obediat̄ voci dñi. ¶ Se
xta eſt q꞉ faciunt ꝙ homo īpetrat a ḋo
quicquid voluerit. p̄. Joh. 3. Chariſſi/
mi ſi coꝛ noſtrū non rep̄henderit nos. ꝯfi
duciā habemus ad deum ⁊ quicq̇d pe/
tierimus ab eo accipiemus. q̄m māda/
ta eius cuſtodimꝰ. Ideo deus q̄n̄ꝙ̃ nō
vult hoīem exaudire in oratione. quan/
do homo non vult eum audire in man/
datoꝝ obſeruatione. Prouer. 28. Qui
declinat aurem ſuā ne audiat lege. ora
tio eius erit execrabil'. Ergo non debēt
conqueri trāſgreſſores p̄ceptorum ſi de
us eos non exaudit cum aliquid poſtu
lant ab eo. Vnde Auguꝰ. Qua fronte
poſtulas quod ꝓmiſit ḋs. p̄mum audi
ammonitiones. ⁊ ſic exige ꝓmiſſiones.
¶ Septima eſt q꞉ cuſtodiunt obſuato
res ſuos ne aliquod malum eis contin/
gat. Eccs. 8. Qui cuſtodit p̄ceptū. nō
experiet̄ quicꝙ̃ mali Hoc intelligit̄ nec
in vita p̄ſenti. nec ī morte. nec poſt mor/
tem. Hoc ꝓbatur. q꞉ licet accidat virꝫ
ſanctis in vita preſenti qḋ eſſet alijs ma
lum. eiſ tamen eſt bonum cum ſit mate
ria corone eterne. Bern̄. Jocundum
eſt dei iudicium. q̄m ille ſup bus mallea
toꝛ humilium neſciens. fabricat eis co/
ronas ꝑpetuas. ps̄. Sup dorſuꝫ meū
fabricauer̄t. ⁊c̄ Augꝰ. Quid times ho
minē. hō ī ſinu dei poſitꝰ. tu de illiꝰ ſinu
noli cadere. Quicq̇d ibi patierꝫ ad ſalu
tē tuā erit. nō ad ꝑditoēm. Nec ī morte
q꞉ a mala morte cuſtodit eos Auguꝰ.
Morte mala mori non p̄t q̇ bonā ante
duxerit vitam. Ergo ſi bene vis mori.
ſua mādata. Nec poſt mortē. q꞉ cuſto/
diūt a morte eterna ſuos obſuatores.
Vñ Joh. 8. Si q̇s ſmonē meū ſerua/
bit. nō guſtabit mortē ī eternū. Sap. 3
Juſtoꝝ aīe ī manu dei ſūt. ⁊ nō tāget il/
los tormētū mortꝫ. ſuple eterne Vnde
etꝫ Damaſcenꝰ li. 4. Mors ſcrōꝝ ſom/

nus magis ē q̄ mors. laborauerūt em̄
in p̄senti vita vt viueret ī eternū. Unde.
ps̄. Preciosa ī ↄſpectu dn̄i mors ſctōꝝ
ei⁹. ¶ Octaua cā ē q̄ nos debet moue/
re ad obſ̄uatōem mādatoꝝ. Q: māda
ta dei ſt̄ leuia. ħ pꝫ p̄ma Joh. v. Hec
ē charitas dei vt mādata ei⁹ faciam⁹ ꝛ
mādata eius ḡuia nō ſunt. Uñ Aug⁹.
Mādata dei alleuiāt ſuos op̱atores ꝛ
faciunt eos agiles ſic̄ pēne auē p̄enatā.
Hoc āt fit ꝑ xp̄i charitatē hoīs quā hꝫ
ad deū. Uñ amāti nihil ē difficile. Itē
ſunt ſuauia. Unō ps̄. Et dulciora ſup̱
mel ꝛ fauum. Math. xi. Jugum enim
meum ſuaue eſt. ꝛ onus meuꝫ leue. Itē
ſunt ſctā. q: nihil iniquum continēt. nec
repudiari dignum. Roma. 7 Lex qui
dē ſctā. ꝛ mādatum ſctm̄ ꝛ iuſtum ꝛ bo
num. Ex his pꝫ ꝙ nulli melius ē ī hac
vita q̄ꝫ homini qui deo fuit ꝛ virtuoſaꝫ
vitā ducit. Unde Ariſtol'. 9. ethicoꝝ
Uirtuoſitas beatiſſima eſt vita. Unō
etiā Grego. in moralibus. Abſit ꝙ tan
ta ſit delectatio in vitijs quāta in virtuti
bus. Unde etiā Chryſoſto. ſup̱ Joan
nem Sicut malicia etiā ante gehennā
eos qui hic ea participāt cruciari ↄſue/
uit. ita virtus etiam ante regnum eos q̄
eā hic operātur preparat voluptati. cū
ſpe optima ꝛ delectatione perpetua vi/
uere faciēs ¶ Nona cā eſt ꝙ obſeruato/
rib⁹ ſuis multiplices bn̄dictōes cōferūt
q̄ dn̄s eis p̱miſit vt habet Deutero. 28.
Si audieris voceꝫ dn̄i dei tui vt facias
ſcꝫ opere atq̄ꝫ cuſtodias ſcꝫ mēte oīa man
data eius. faciet te dominus deus tu⁹
excelſiorē cunctis gētibus q̄ verſantur ī
terra. Uenietq̄ꝫ ſup̱ te vniuerſe bn̄dicti/
ones iſte. ꝛ app̄hēdēt te id ē circūdabūt
te vndiq̄ꝫ. Si tamen precepta ei⁹ audi/
eris. benedictus tu in ciuitate. id eſt in
eccleſia preſenti. ꝛ benedictus in agro.
id eſt exercitio laboris Benedictus fru
ctus ventris tui. id eſt cogitationes: Et
fructus terre tue. id eſt exercitium corpo
ris. fructuſq̄ꝫ iumentorum tuorū. id eſt
quinq̄ꝫ ſenſuū: Benedicta horrea tua
id eſt virtutum cuſtodia. Benedicte re
liquie tue: id eſt bona voluntas que re/
manet poſt opera tua. Benedict⁹ eris
ingrediens. id eſt in eccl'iam preſenteꝫ p̱
fidem. ꝛ egrediens de preſenti vita Da
bit dominus inimicos tuos. id eſt de/
mones qui conſurgunt aduerſuꝫ te. cor
ruentes in conſpectu tuo. Abundare te
faciet dominus omnibus bonis. ſi ta/
men audieris mandata domini dei tui
ꝛ cuſtodieris ea ꝛ feceris: ac non declina
ueris ab eis nec ad dexteraꝫ nec ad ſini/
ſtram. nec ſecutus fueris deos alenos.
¶ Decima cauſa eſt. quia obſ̄uatores
ſuos a multiplicibus maledictionibus
preſeruant. quas deus tranſgredientib⁹
minatur. Unde Deute. xxviij. Quod
ſi audire nolueris vocem domini dei tui
vt cuſtodias et facias omnia mandata
eius que ego precipio tibi. venient ſup̱
te omnes maledictiones iſte ꝛ apprehen
dent te. Maledictus eris in ciuitate. id
eſt in eccleſia preſenti. Maledictus in
agro. id eſt in exercitio laboris. Male/
dictus fructus ventris tui. id eſt cogita
tiones Et fructus terre tue. id eſt exerci
tium corporis. Maledictus eris īgre/
diens in hanc vitam. Et egrediēs ſup̱/
ple de hac vita. Mittet domin⁹ ſuper
te famem ꝛ eſuriem propter adinuentio
nes tuas peſſimas in quibus reliquiſti
deum. Percutiat te dominus egeſtate
febre. ardore. ꝛ frigore Tradet te domi
nus corruentem ante hoſtes tuos Sit
q̄ꝫ cadauer tuuꝫ in eſcam cunctis vola/
tilibus celi ꝛ beſtijs terre. id eſt demoni/
bus: Et non ſit qui abigat, Et venient fugiat
ſuper te omnes maledictiones iſte. ꝛ p̱/
ſequentes apprehendent te donec inte/
reas. qui non audiſti vocem dn̄i dei tui
nec ſeruaſti mandata eius. Hoc idem
probat ps̄. cum dicit. Maledicti q̄ de/
clinant a mandat̄ tuis. B ¶ Ne
aūt obliuiſcamur p̄cepta dei. idō ſtꝫ no/
bis ſcripta in triplici parte corporis. vi/

delicet in manibus. propter decez digi/
tos manuū In pedib9: ꝓpt̕ decē articu
los pedū. Et in ipſis ſenſib9. ꝓpt̕ quīqꝫ
ſenſus exteriores. et quinqꝫ interiores.
Ideo aūt ſcripta ſunt in p̄dictis tribus
partib9 ad deſignandū ꝙ p̄cepta diuīa
dn̄t regulare in nob̄ man9 operationū:
ne in operib9 noſtrꝫ ꝯ̄ diuina p̄cepta fa/
ciam9. Dirigere greſſus affectōis ne p̄/
cepta diuīa tranſgrediamur. Et mode
rare ſenſus z mot9 ꝯuerſatōis: vt ī omī
conuerſatione exemplū nr̄e ſanctitatꝫ p̄/
tendam9. Et nota ꝙ decē p̄cepta fuer̄t
data moyſi in duab9 tabul̕ ſcp̄ta digito
dei. ¶ Et in p̄ma tabula fuer̄t
tria p̄ma p̄cepta ꝑ que homo ordīatur
in deum. In ſcd̄a alia ſeptem precepta
ꝑ que homo ordinatur ad ꝓximum Et
iſta omnia p̄cepta z eoꝝ impletio ſaluti
fera originaliter emanāt a radice chari/
tatis tanquam a fontali principio. Et
in ipām vltimate ordinant̕ tanquā in fi
nem z terminū completiuū. Vn̄ aplūs
Roma. iz. Plenitudo legꝫ eſt dilectio:
qd̄ ſic pꝫ. Nā p̄cepta p̄me tabule ema/
nant a dilectōe dei. z oſtendūt nob̄ qūo
nos habere debemus ad deum. Et p̄/
mo corde. quia credere in vnum deum
debemus. z hoc tangitur in primo pre/
cepto. Non adorab̄ deos alienos. Se
cundo quomodo ore z hoc ī ſcd̄o prece/
pto. Non aſſumes nomen. zc̄. Tercio
quomodo in opere: z hoc ī tercio Sab
bata ſanctifices. Sed alia ſeptem ema
nant a dilectōe proximi: z ꝑ illa ſeptez
precepta ſcd̄e tabule hō ordinatur ad
proximum: z hoc duobus modis. Pri
mo quidem in beneficiētia vt bona que
homo poteſt proximo faciat vel impen/
dat. Et ſic eſt preceptū quartū. Hono
ra patrem z matrem. In quo precepto
ſcd̄m Auguſtinū implicat omnes act9
beniuolentie proximo impendendos.
Scd̄o in innocentia vt nihil iniuſte ſibi
inferat: nec in aliquo ſibi noceat. Pro/
ximo autem p̄t inferri triplex nocumen/
tū: puta cordis: oris: z opis. Ope autē
nocet quis ꝓximo. Primo q̄daz in pſo/
na ꝓpria: z hoc ꝓhibet quintū precep tū.
Non occides. Scd̄o in pſona coniūcta
z hoc ꝓhibet ſextū p̄ceptū. Nō mecha/
beris. Tercio in exteriori ſuba: z hoc ꝓ
hibet ſeptimū p̄ceptū, Non furtū facies
Nocumentū aūt oris ꝓhibet octauum
p̄ceptum. Non dices falſum teſtimoni
um: vbi ſcd̄m Auguſtinū: implicite ꝓhi/
betur omne nocumentū orꝫ reſpectu ꝓ/
ximi. Terciū nocumentuz eſt cordis vt
quando q̄s cogitat mala contra ꝓximū
z hoc ꝓhibet̕ in nono. Non ꝯcupiſces
rem ꝓximi tui Et in decimo. Non con/
cupiſces vxorem ꝓximi tui.

De p̄mo p̄cepto.

PRimum preceptū Non adora/
bis deos alienos Quod q̄dem
p̄ceptū xp̄s expꝑōit Matth̕ 4
Dn̄m deū tuum adorabis: z illi ſoli ſui
es In quo deorum pluralitas excludit̕
z vnus ſol9 verus deus colend9 oſtendi
tur Quod tamē expreſſi9 pꝫ Deutero:
vi. vbi dicit̕ Audi iſrael dn̄s de9 tuus:
deus vn9 eſt ¶ Sciendū autez
ꝙ primum preceptū tangit fidem: quia
fides eſt fundamentuz omnis boni: vn
de Aplūs Fundamentum aliud nemo
poteſt ponere preter illud quod poſituz
eſt: id eſt fides chriſti Unde Auguſti9
Fides eſt bonoꝝ omniū fundamentuz
Fides eſt humane ſalutis initium: ſine
hac nemo poteſt ad filioꝝ dei numeꝝ ꝑ/
uenire Hoc etiam patet ꝑ Bernarduz
qui dicit Nemo liberat̕ a damnatione
que facta eſt ꝑ Adam niſi per fidem do
mini noſtri ieſu chrī. Unde Aplūs ad
Heb: xi Impoſſibile eſt ſine fide place
re deo. Unde Bernardus de patrib9
veteris teſtamenti dicit Multi ante ſal
uatoris aduentuz deum omnipotētem
timentes: z diligentes ſue ſalutꝫ gratiſ/
ſimum ꝓmiſſorem: credentes in ꝓmiſſi/